Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

16 януари 2014 година*

„Преюдициално запитване — Директива 2004/38/ЕО — Право на гражданите на Съюза и на членовете на техните семейства да се движат и да пребиват свободно на територията на държавите членки — Право на пребиваване в държава членка на гражданин на трета държава, който е низходящ роднина на притежаващо право да пребивава в тази държава членка лице — Понятие за лице „на издръжка““

По дело C-423/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen (Швеция) с акт от 12 септември 2012 г., постъпил в Съда на 17 септември 2012 г., в рамките на производство по дело

Flora May Reyes

срещу

Migrationsverket,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състав, K. Lenaerts, заместник-председател на Съда, изпълняващ функцията на съдия в четвърти състав, M. Safjan, J. Malenovský и A. Prechal (докладчик), съдии,

генерален адвокат: P. Mengozzi,

секретар: V. Tourrès, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 4 септември 2013 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа Flora May Reyes, от S. Hansson, advokat, и T. Fraenkel,

— за шведското правителство, от A. Falk и H. Karlsson, в качеството на представители,

— за чешкото правителство, от M. Smolek и J. Vláčil, в качеството на представители,

— за нидерландското правителство, от M. Bulterman и C. Wissels, в качеството на представители,

* Език на производството: шведски.

— за правителството на Обединеното кралство, от J. Beeko, в качеството на представител, подпомагана от G. Facenna, barrister,

— за Европейската комисия, от C. Tufvesson и M. Wilderspin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 6 ноември 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, стр. 77; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Reyes, филипинска гражданка, и Migrationsverket (Имиграционна служба) относно отказа да се издаде разрешение за пребиваване в Швеция на заинтересованата.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съображение 5 от Директива 2004/38 гласи:

„За да бъде упражнявано при обективни условия на свобода и зачитане на достойнството, правото на всички граждани на Съюза да се движат и пребивават свободно на територията на държавите членки следва да бъде предоставено също така и на членовете на техните семейства, независимо от тяхната националност. […]“.

4 Съгласно съображение 28 от тази директива:

„За да се предпазят от злоупотреби с правата или измами, […] държавите членки следва да имат възможността да приемат необходимите мерки“.

5 Член 2 от посочената директива, озаглавен „Определения“, предвижда:

„За целите на настоящата директива:

1) „Гражданин на Съюза“ означава лице, което има гражданство на държава членка;

2) „Член на семейство“ означава:

[…]

в) преки наследници, които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка, както и такива, които са наследници на съпруга/съпругата или партньора […]

[…]“.

6 Член 7 от същата директива, озаглавен „Право на пребиваване за повече от три месеца“, гласи:

„1. Всички граждани на Съюза имат право да пребивават на територията на друга държава членка за срок, по-дълъг от три месеца, ако те:

[…]

б) притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава членка през времето си на пребиваване, и притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава членка […]

[…]

2. Правото на пребиваване, предвидено в параграф 1, обхваща и членове на семейството, които не са граждани на държава членка и които придружават или се присъединяват към гражданина на Съюза в приемащата държава членка, при условие че този гражданин на Съюза отговаря на условията, посочени в параграф 1, [буква б)].

[…]“.

7 Съгласно член 23 от Директива 2004/38, озаглавен „Сродни права“:

„Независимо от националността си, членовете на семейството на гражданин на Съюза, които притежават право на пребиваване или право на постоянно пребиваване в държава членка, имат право да извършват дейност срещу възнаграждение като заети или самостоятелно заети лица“.

Шведското право

8 С влезлите в сила на 30 април 2006 г. изменения в Закона за чужденците (2005:716) (utlänningslagen (2005:716) и в Наредбата за чужденците (2006:97) (utlänningsförordningen (2006:97) се цели Директива 2004/38 да бъде транспонирана в шведското право. По същество така приетите разпоредби възпроизвеждат тези на директивата.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

9 Г-жа Reyes, родена през 1987 г. и филипинска гражданка, е поверена на тригодишна възраст заедно със сестрите си на баба си по майчина линия, тъй като майка ѝ се премества в Германия, за да работи и да издържа семейството си, останало във Филипините. Майката на г-жа Reyes придобива германско гражданство.

10 Бабата по майчина линия на г-жа Reyes се грижи за нея през всичките години на детството и юношеството ѝ. Преди да пристигне в Швеция, г-жа Reyes живее четири години в Манила (Филипини) при по-голямата си сестра, която понастоящем е починала. Между 17 и 23-годишна възраст тя учи две години в гимназия и следва висше образование в продължение на четири години. Вследствие на включващо преминаването на стажове обучение г-жа Reyes придобива професионална квалификация като помощник медицинска сестра. След като взема изпитите си, тя помага на сестра си в грижите за нейните деца. Майката на г-жа Reyes запазва близък контакт с членовете на семейството си във Филипините през цялото това време, като им изпраща

ежемесечно пари, за да им помага и да плаща за обучението им, и ги посещава всяка година. Г-жа Reyes никога не е работила, нито е кандидатствала за социални помощи пред съответните служби във Филипините.

11 През декември 2009 г. майката на г-жа Reyes се премества в Швеция, за да живее във фактическо съжителство с пребиваващ в тази държава членка норвежки гражданин. Тя сключва брак с него през лятото на 2011 г. От 2009 г. нататък този гражданин, който разполага с доходи от пенсия, изпраща редовно пари на г-жа Reyes, както и на останалите членове на семейството на съпругата си, живеещи във Филипините. След преместването си в Швеция майката на г-жа Reyes не е работила и се издържа от пенсията на съпруга си.

12 На 13 март 2011 г. г-жа Reyes влиза в шенгенското пространство и на 29 март 2011 г. подава заявление за издаване на разрешение за пребиваване в Швеция като член на семейството на майка си и на норвежкия ѝ партньор, като твърди, че се намира на тяхна издръжка.

13 На 11 май 2011 г. Migrationsverket отказва да издаде разрешение за пребиваване на г-жа Reyes, тъй като тя не доказала, че парите, които майка ѝ и нейният партньор безспорно са ѝ превеждали, са били предназначени да покриват разходите ѝ за основни нужди като храна, жилище и здравна помощ във Филипините. Освен това тя не дала информация за това какво предоставя системата за социално осигуряване и социална помощ в страната ѝ на произход на лица в нейното положение. За сметка на това г-жа Reyes доказала, че в посочената страна е придобила професионална квалификация и е положила стаж по специалността си. Впрочем през детството и юношеството си тя била материално зависима от баба си по майчина линия. Вследствие на това Migrationsverket приема, че г-жа Reyes не е доказала, че е материално зависима от членовете на семейството си в Швеция.

14 Г-жа Reyes обжалва отказа на Migrationverket пред Förvaltningsrätten i Göteborg – Migrationsdomstolen (Гьотеборгски административен съд, действащ като първоинстанционен имиграционен съд), който отхвърля жалбата. Този съд приема, че майката и съпругът ѝ са покривали разходите за основните нужди на заявителката по главното производство. Според този съд обаче предвид социалното положение на г-жа Reyes тя не може да се смята за неспособна да се издържа в страната си на произход без материална помощ от майка си и от втория си баща. За да стигне до този извод, посоченият съд взема предвид, че г-жа Reyes е млада, учила е и е живяла в Манила, има висше образование и роднини във Филипините. Сам по себе си фактът, че майка ѝ и вторият ѝ баща са се ангажирали да я подпомагат, според съда не доказва наличието на положение на зависимост, което да е основание за придобиването на право на пребиваване в Швеция.

15 Г-жа Reyes сезира Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen (Стокхолмски апелативен административен съд, действащ като имиграционен съд) с жалба срещу решението на Förvaltningsrätten i Göteborg – Migrationsdomstolen. Тя поддържа, че въпреки образованието си не е намерила работа във Филипините, където безработицата е хронична. Според нея майка ѝ и вторият ѝ баща не биха изпращали толкова много пари, и то така редовно, ако това не било необходимо за оцеляването на семейството в страната ѝ на произход.

16 Запитващата юрисдикция констатира, че страните по делото спорят относно тълкуването на израза „на издръжка“ в член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38. В това отношение, като се позовава на Решение от 18 юни 1987 г. по дело Lebon (316/85, Recueil, стр. 2811) и на Решение от 9 януари 2007 г. по дело Jia (C-1/05, Сборник, стр. I-1), тя иска да установи дали при преценката на възможността на лицето да покрива разходите за основните си нужди е допустимо да се взема предвид обстоятелството, че то е в състояние да ги покрива чрез упражняването на платена трудова дейност.

17 Освен това запитващата юрисдикция иска да установи какво е значението на намерението на г-жа Reyes да работи в приемащата държава членка за квалифицирането на понятието за член на семейството на издръжка по смисъла на посочената директива. Всъщност според тази юрисдикция със започването на трудова дейност би трябвало да отпада основанието за придобиване на право на пребиваване, тъй като с наличието на доходи от труд се преустановява положението на зависимост.

18 При тези обстоятелства Kammarrätten i Stockholm – Migrationsöverdomstolen решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Може ли член 2, точка 2, буква в) от Директива [2004/38] да се тълкува в смисъл, че при определени условия държавата членка може да прилага изискване, съгласно което, за да се смята за лице на издръжка и съответно за „член на семейството“ по смисъла на тази разпоредба, навършилият 21-годишна възраст низходящ трябва безуспешно да е търсил работа, да е искал помощ за издръжката си от органите в държавата си по произход и/или да се е опитал по друг начин да се издържа, но това се е оказало невъзможно?

2) За тълкуването на понятието „на издръжка“ по член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38 има ли значение фактът, че съответният роднина — поради лични обстоятелства като възраст, образование и здравословно състояние — има добри възможности да си намери работа и при това възнамерява да работи в съответната държава членка, което би означавало, че вече не са налице предпоставките да бъде разглеждан като лице на издръжка?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

19 С първия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че той допуска при обстоятелства като тези по главното производство държава членка да прилага изискване, съгласно което, за да се смята за лице на издръжка и съответно за „член на семейството“ по смисъла на тази разпоредба, навършилият 21-годишна възраст низходящ трябва да докаже, че безуспешно е търсил работа, искал е помощ за издръжката си от органите в страната си на произход и/или се е опитал по друг начин да се издържа, но това се е оказало невъзможно.

20 В това отношение следва да се отбележи, че за да може навършилият 21-годишна възраст низходящ на гражданин на Съюза да се смята на негова „издръжка“ по смисъла на член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38, трябва да се докаже, че е налице положение на действителна зависимост (вж. в този смисъл Решение по дело Jia, посочено по-горе, точка 42).

21 Тази зависимост произтича от фактическо състояние, характеризиращо се с обстоятелството, че материалната издръжка на члена на семейството се осигурява от гражданина на Съюза, който се е възползвал от свободата на движение, или от неговия съпруг (вж. в този смисъл Решение по дело Jia, посочено по-горе, точка 35).

22 За да определи дали е налице такава зависимост, приемащата държава членка трябва да прецени дали навършилият 21-годишна възраст низходящ на гражданин на Съюза е в състояние да задоволи основните си нужди, като се имат предвид материалните и социалните му условия. Необходимостта от материална издръжка трябва да съществува в държавата на произход или в държавата, от която идва такъв низходящ, към момента, в който същият иска да се присъедини към въпросния гражданин (вж. в този смисъл Решение по дело Jia, посочено по-горе, точка 37).

23 За сметка на това не е необходимо да се установяват причините за тази зависимост и следователно за получаването на издръжка. Това тълкуване се налага по-специално от принципа, че уреждащите свободното движение на работници разпоредби — каквито са тези на Директива 2004/38 — които са част от основите на Съюза, трябва да се тълкуват разширително (вж. в този смисъл Решение по дело Jia, посочено по-горе, точка 36 и цитираната съдебна практика).

24 Фактът обаче, че при обстоятелства като тези по главното производство гражданин на Съюза е изпращал редовно през съществен период от време на низходящия сума, необходима за покриване на разходите на последния за основни нужди в държавата на произход, може да указва, че низходящият се намира в положение на действителна зависимост от посочения гражданин.

25 При тези обстоятелства от низходящия не би могло да се изисква освен това да докаже и че безуспешно е търсил работа, искал е помощ за издръжката си от органите в страната си на произход и/или се е опитал по друг начин да се издържа, но това се е оказало невъзможно.

26 Всъщност изискването да се представи това допълнително доказателство, което на практика не е лесно, както отбелязва генералният адвокат в точка 60 от заключението си, може да ограничи прекомерно възможността низходящият да придобие право на пребиваване в приемащата държава членка, при положение че описаните в точка 24 от настоящото решение обстоятелства вече могат да указват наличие на положение на действителна зависимост. Поради това има опасност посоченото изискване да лиши от полезно действие член 2, точка 2, буква в) и член 7 от Директива 2004/38.

27 Освен това не е изключена възможността посоченото изискване да доведе до задължение за съответния низходящ да извърши по-тежки формалности — като например да се снабди с различни удостоверения за това, че не е намерил работа или че не е получил социална помощ — в сравнение с получаването от компетентния орган на държавата на произход или на държавата, от която идва лицето, на документ, удостоверяващ наличието на положение на зависимост. Съдът обаче вече е постановил, че такъв документ не може да представлява условие за издаването на разрешение за пребиваване (Решение по дело Jia, посочено по-горе, точка 42).

28 Ето защо на първия въпрос следва да се отговори, че член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че той не допуска при обстоятелства като тези по главното производство държава членка да прилага изискване, съгласно което, за да се смята за лице на издръжка и съответно за „член на семейството“ по смисъла на тази разпоредба, навършилият 21-годишна възраст низходящ трябва да докаже, че безуспешно е търсил работа, искал е помощ за издръжката си от органите в страната си на произход и/или се е опитал по друг начин да се издържа, но това се е оказало невъзможно.

По втория въпрос

29 С втория въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че член на семейството — поради лични обстоятелства като възраст, образование и здравословно състояние — има добри възможности да си намери работа и при това възнамерява да работи в приемащата държава членка, е от значение за тълкуването на предвиденото в тази разпоредба условие той да бъде „на издръжка“.

30 В това отношение следва да се отбележи, че положението на зависимост трябва да съществува в страната, от която пристига съответният член на семейството, към момента, в който той подава молба да се присъедини към гражданина на Съюза, на чиято издръжка се намира (вж. в този смисъл Решение по дело Jia, посочено по-горе, точка 37 и Решение от 5 септември 2012 г. по дело Rahman и др., C-83/11, точка 33).

31 От това следва, както по същество твърдят всички представили становища пред Съда заинтересовани лица, че евентуалните перспективи за намиране на работа в приемащата държава членка, които потенциално биха позволили на навършилия 21-годишна възраст низходящ на гражданин на Съюза вече да не бъде на негова издръжка, след като е придобил право на пребиваване, не са от значение за тълкуването на условието лицето да бъде „на издръжка“, предвидено в член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38.

32 Освен това, както основателно изтъква Европейската комисия, обратното разрешение на практика би довело до забрана за низходящия да търси работа в приемащата държава членка и поради това би било в нарушение с член 23 от посочената директива, който изрично предвижда правото на такъв низходящ, в случай че има право на пребиваване, да извършва дейност срещу възнаграждение като заето или самостоятелно заето лице (вж. по аналогия Решение по дело Lebon, посочено по-горе, точка 20).

33 Ето защо на втория въпрос следва да се отговори, че член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че член на семейството — поради лични обстоятелства като възраст, образование и здравословно състояние — има добри възможности да си намери работа и при това възнамерява да работи в приемащата държава членка, не е от значение за тълкуването на предвиденото в тази разпоредба условие той да бъде „на издръжка“.

По съдебните разноски

34 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) Член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО, трябва да се тълкува в смисъл, че той не допуска при обстоятелства като тези по главното производство държава членка да прилага изискване, съгласно което, за да се смята за лице на издръжка и съответно за „член на семейството“ по смисъла на тази разпоредба, навършилият 21-годишна възраст низходящ трябва да докаже, че безуспешно е търсил работа, искал е помощ за издръжката си от органите в страната си на произход и/или се е опитал по друг начин да се издържа, но това се е оказало невъзможно.

2) Член 2, точка 2, буква в) от Директива 2004/38 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че член на семейството — поради лични обстоятелства като възраст, образование и здравословно състояние — има добри възможности да си намери

работа и при това възнамерява да работи в приемащата държава членка, не е от значение за тълкуването на предвиденото в тази разпоредба условие той да бъде „на издръжка“.

Подписи